

Financiranje zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji

Brozović, Natali

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:794877>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni prijediplomski studij

NATALI BROZOVIĆ

Financiranje zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji

**Financing of environmental protection in Primorje-Gorski Kotar
County**

Završni rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni prijediplomski studij
Menadžment održivog razvoja
Smjer: Menadžment održivog razvoja

Financiranje zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji

Financing of environmental protection in Primorje-Gorski Kotar County

Završni rad

Kolegij: **Financiranje zaštite okoliša**

Student: **Natali Brozović**

Mentor: **Izv. prof. dr. sc. Sabina Hodžić**

Matični broj: **0112073548**

Komentor: **Dr. sc. Tanja Fatur Šikić**

Opatija, travanj 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Natali Brozović

(ime i prezime studenta)

0112073548

(matični broj studenta)

Financiranje zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 08.04.2024.

Potpis studenta

Sažetak

Zaštita okoliša definirana je kao sveukupnost mjera za očuvanje prirodnih dobara, u prvome redu vode, tla i zraka za ljudske potrebe ili interese. Ona obuhvaća niz funkcija koje su ključne za očuvanje prirodnih ekosustava i osiguranje zdravog okoliša za sadašnje ali i za buduće generacije. Dokazi o brizi za okoliš nalaze se u povijesti različitih kultura i civilizacija, no moderni pokret zaštite okoliša počinje u 18. i 19. stoljeću. Očuvanje biološke raznolikosti, održavanje kvalitete vode, zraka i tla, smanjenje emisije stakleničkih plinova, borba protiv klimatskih promjena te upotreba prirodnih resursa na održiv način, samo su neki od ključnih funkcija zaštite okoliša. Današnji ubrzani razvoj tehnologije i modernizacije zahtijeva implementaciju održivog razvoja u svim pogledima. Financiranje zaštite okoliša danas može biti izazovno. Neki od izvora financiranja zaštite okoliša mogu biti iz proračuna jedinica lokalne samouprave, iz nacionalnih sredstava, europskih fondova kao što su Kohezijski fond, Fond za regionalni razvoj i Fond za ruralni razvoj, putem međunarodnih donacija i partnerstva te putem poreza i naknada. Cilj istraživanja bio je utvrditi koji su izvori i načini financiranja zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji te koliko sama županija, ali i općine i gradovi na teritoriju županije, odvajaju godišnje rashoda za zaštitu okoliša u proteklim godinama. Rezultati istraživanja u promatranom razdoblju su pokazali da je Grad Rijeka, kao treći po veličini grad u Hrvatskoj i administrativno središte Primorsko-goranske županije, jedan od najvećih ulagača u zaštitu okoliša na području Primorsko-goranske županije te tako čini najvažniju kariku u visini rashoda za zaštitu okoliša u ovoj županiji. Uz Rijeku, visoke rashode za zaštitu okoliša odvajaju i Grad Opatija te sama Primorsko-goranska županija. Zajedničkim snagama općine, gradovi i sama županija trude se ulagati u zaštitu okoliša i prvenstveno u podizanje svijesti svojih građana o važnosti održive politike.

Ključne riječi: zaštita okoliša; izvori financiranja; Primorsko-goranska županija; izazovi u zbrinjavanju otpada

Sadržaj

Uvod	1
1. Zaštita okoliša – razvitak i obilježja	2
1.1. Povijesni razvitak zaštite okoliša	2
1.2. Funkcije i obilježja zaštite okoliša	4
1.3. Načela politike zaštite okoliša	5
2. Značajke politike zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji	8
2.1. Osnovni podaci i administrativna podjela županije	8
2.2. Strateški ciljevi zaštite okoliša	10
2.3. Cilj i djelovanje Programa zaštite okoliša	12
3. Financiranje zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji.....	15
3.1. Izvori financiranja	15
3.2. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša	16
3.2.1. Primjer Primorsko-goranske županije	17
3.2.2. Primjer Općine Kostrena	18
3.2.3. Primjer Općine Viškovo	20
3.2.4. Primjer Općine Lovran	20
3.2.5. Primjer Općine Matulji	22
3.2.6. Primjer Općine Fužine	23
3.2.7. Primjer Grada Rijeke	24
3.2.8. Primjer Grada Opatije	25
3.3. Financijski izazovi centara za gospodarenjem otpadom	27
3.3.1. Primjer Županijskog centra za odlaganje otpada Marišćine	28
Zaključak.....	31
Bibliografija.....	33
Popis ilustracija	36

Uvod

U današnjem svijetu, zaštita okoliša suočava se s raznim izazovima i prilagodbama kako bi uspješno odgovorila na sve veće ekološke prijetnje. Kako bi se savladali svi izazovi u zaštiti okoliša prvenstveno je potrebna suradnja među različitim sektorima društva, ali i vlade i industrije. Upravo tako, jedan od ključnih problema u zaštiti okoliša, klimatske promjene, zahtijevaju globalnu suradnju u svijetu kako bi se zajedničkim snagama smanjile emisije i osigurali prijelazi na obnovljive i održive izvore energije. Onečišćenje okoliša također je jedan od glavnih problema današnjice. Onečišćenje zraka, vode i tla predstavlja ozbiljan problem za okoliš i ljudsko zdravlje. Smanjenje onečišćenja zahtijeva strože propise, veće kazne, tehnološke inovacije, ali i promjene u ponašanju samih potrošača. Kako raste potreba populacije tako raste i potreba za sve većim ulaganjima u održivi razvoj kako bi se osigurala što veća održivost planeta. Sveukupno, zaštita okoliša je kompleksan sustav koji radi svoje složenosti zahtijeva sve veće iznose financiranja.

Predmet istraživanja je financiranje zaštite okoliša na primjeru Primorsko-goranske županije. Cilj istraživanja je definirati načine izvora financiranja kojima Primorsko-goranska županija raspolaze za učinkovitu provedbu održivog razvoja i zaštitu okoliša. Svrha istraživanja je prikazati koliko je Primorsko-goranska županija, ali i općine i gradovi u njezinom teritoriju, odvojila rashoda za zaštitu okoliša u periodu od 2018. do 2022. godine. Prilikom izrade ovog rada korištene su metoda analize, deduktivna metoda, metoda sinteze i metoda klasifikacije.

Rad se sastoji od tri glavna poglavlja. Prvo poglavlje daje informacije o povijesnom razvitku zaštite okoliša, funkcijama i obilježjima zaštite okoliša te o samim načelima politike zaštite okoliša. Drugo poglavlje obrađuje značajke politike zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji. Prvenstveno su definirani osnovni podaci i administrativna podjela županije te strateški ciljevi koje Primorsko-goranska županija implementira u budućnosti. Ovo poglavlje također definira i cilj Programa zaštite okoliša županije i njegov način djelovanja. Treće, centralno, poglavlje opisuje financiranje zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji kroz same načine izvora financiranja i trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša na primjeru same županije ali i njezinih općina i gradova. Isto tako, u ovom poglavlju, analizirani su ključni financijski izazovi centara za gospodarenje otpadom na primjeru Županijskog centra za odlaganje otpadom Marišćina. U zaključku su navedena zaključna razmatranja.

1. Zaštita okoliša – razvitak i obilježja

Hrvatska enciklopedija, definira zaštitu okoliša kao „sveukupnost mjera za očuvanje prirodnih dobara, u prvome redu vode, tla, i zraka za ljudske potrebe ili interese, prije svega gospodarske i zdravstvene.“¹ Na stanje i zaštitu okoliša prvenstveno djeluje čovjek svojim aktivnostima odnosno na čistoću zraka, vode i zemlje te na koncentraciju stakleničkih plinova i na količinu otpada koji stvara. Zaštita okoliša i održivi razvoj vrlo su izazovni no s jasno definiranim principima, strategijama, politikom i ciljevima te energičnim djelovanjem moguće je okoliš dugoročno očuvati. Također veliku ulogu ima i održivo korištenje prirodnih resursa, unapređivanje upravljanja okolišem, sprječavanje onečišćenja okoliša, integracija okoliša u druge sektore kao što su turizam, energetika, industrija, šumarstvo, poljoprivreda, rudarstvo i promet, jačanje svijesti i uključivanje javnosti u proces donošenja odluka i provedbe mjera te korištenje sufinanciranja iz raznovrsnih fondova za različite programe i projekte zaštite okoliša. Struktura gospodarenja okolišem koja je zasnovana na današnjim novim tehnologijama, osnovica je koncepcije čistije proizvodnje koje danas prevladava u svim razvijenijim zemljama.

1.1. Povijesni razvitak zaštite okoliša

Dokazi o brizi za okoliš nalazi se u povijesti različitih kultura i civilizacija, ali moderni pokret zaštite okoliša počeo je s razvojem industrijske revolucije u 18. i 19. stoljeću. Prvi znakovi organiziranog djelovanja usmjerenog na zaštitu prirode uključivali su osnivanje konzervacijskih društava u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama. Zaštita okoliša najveći razvoj ostvarila je u drugoj polovici 20. stoljeća kada je došlo do opterećenja okoliša otpadom, te se počeo ugrožavati gospodarski razvoj i osnova postojanja suvremene civilizacije zbog porasta gospodarskih djelatnosti i prometa, povećanja svjetskog stanovništva te sve veće potrošnje goriva i fosilnih energenata. Prve mjere zaštite okoliša potaknula je prvenstveno zabrinutost zbog posljedica nuklearnih pokusa u atmosferi, te proizvodnja električne energije u nuklearnim

¹ Hrvatska enciklopedija, Zaštita okoliša <https://www.enciklopedija.hr/clanak/zastita-okolisa>, (pristupljeno 12. veljače 2024.)

elektranama. Prvi koraci u formalizaciji zaštite okoliša počeli su usvajanjem zakona koji reguliraju zagađenje zraka i vode u industrijskim područjima.

Prva koordinirana djelatnost u zaštiti okoliša na svjetskoj razini bila je Stockholmska konferencija o ljudskom okolišu koja se održala 5. lipnja 1972. godine te se taj dan, odlukom skupštine UN-a, obilježava kao Svjetski dan zaštite okoliša čije obilježavanje za glavni cilj ima stvaranje svijesti o okolišu kod ljudi odnosno osvješćivanje pojedinaca o važnosti očuvanja okoliša. Ova konferencija okupila je više od 1200 predstavnika iz 113 država te više od 500 promatrača raznih vladinih i nevladinih organizacija. Konferencijom postignuti su dogovori o načelima zaštite okoliša, kao i odluka o osnutku Programa Ujedinjenih naroda za okoliš (*UNEP-United Nations Environmental Programme*) koji je danas glavna međunarodna institucija za zaštitu okoliša. Također osnovane su i organizacije poput Organizacije za prehranu i poljoprivredu (FAO), Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) i Svjetske meteorološke organizacije (WMO) u koordiniranim programima zaštite okoliša. Stockholmska konferencija smatra se prekretnicom u pogledu aktivnosti svih čimbenika na zaštiti okoliša iz razloga što je intenzivnije i organiziranije potaknula cijeli svijet na ozbiljno razmišljanje o važnosti i potrebi zaštite okoliša.

Ključni rezultati Stockholmske konferencije uključuju Deklaraciju Konferencije Ujedinjenih naroda o ljudskom okolišu, ustanovljavanje Programa Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP), dogovor o akcijskim planovima i priznavanje okolišnih prava.

Deklaracija Konferencije Ujedinjenih Naroda o ljudskom okolišu, često nazvana Stockholmskom deklaracijom, izložila je temeljne principe zaštite okoliša i održivog razvoja. Istaknula je povezanost okolišnih pitanja i pozvala na globalnu akciju u rješavanju degradacije okoliša. Ustanovljavanje Programa Ujedinjenih Naroda za okoliš (UNEP), jedan je od značajnijih postignuća konferencije te je vodeći globalni autoritet za zaštitu okoliša. UNEP je odgovoran za koordiniranje međunarodnih napora u rješavanju okolišnih izazova i promicanju održivog razvoja. Konferencija je rezultirala usvajanjem akcijskih planova strategija za rješavanje određenih okolišnih problema, poput kontrole onečišćenja, očuvanja prirodnih resursa i zaštite ugroženih vrsta. Stockholmska deklaracija potvrdila je važnost zaštite okoliša kao temeljnog ljudskog prava i istaknula odgovornost država da štite okoliš za sadašnje i buduće generacije.

Sveobuhvatno, ova konferencija imala je ključnu ulogu o podizanju svijesti o okolišnim pitanjima na globalnoj razini i postavljanju temelja za međunarodnu suradnju o rješavanju tih

izazova. Postavila je temelje za kasnije okolišne konferencije i sporazume, oblikujući dnevni red za okolišnu politiku i akciju u narednim desetljećima.

Nakon Stockholmske konferencije, uslijedili su brojni međunarodni sporazumi i konferencije posvećene okolišu, uključujući Konvenciju o biološkoj raznolikosti (1992.) i Kjotski protokol (1997.), koji se bavio smanjenjem emisija stakleničkih plinova. Također mnoge zemlje počele su donositi nacionalne zakone i propise o zaštiti okoliša. Ovi zakoni obuhvaćaju širok raspon tema, uključujući kontrolu emisija zagađivača, zaštitu prirodnih resursa, upravljanje otpadom i očuvanje biološke raznolikosti.

Paralelno s međunarodnim naporima, mnoge zemlje su razvile nacionalne zakone i politike za zaštitu okoliša, dok su lokalne inicijative promicale održive prakse u zajednicama. Ovo su samo neki od ključnih događaja i trendova u povijesti zaštite okoliša. Pokret zaštite okoliša nastavlja se razvijati kako se mijenjaju globalni izazovi i napredak znanosti i tehnologije te svoju praksu i zakone danas mijenja i unaprjeđuje sukladno tome.

Razvoj zaštite okoliša u sadašnjem vremenu nastavlja se na temelju prethodnih postignuća i sučeljava se s novim izazovima i prilikama u suvremenom svijetu. Klimatske promjene postale su jedan od najurgentnijih ekoloških problema današnjice. Postoji sve veća svijest o važnosti smanjenja emisija stakleničkih plinova i prilagodbe promjenama klime. Napredak u tehnologiji omogućava razvoj inovativnih rješenja za zaštitu okoliša. To uključuje tehnologije obnovljive energije poput solarnih panela i vjetroturbina, tehnologije čiste proizvodnje, kao i napredne tehnike za recikliranje i upravljanje otpadom.

1.2. Funkcije i obilježja zaštite okoliša

Zaštita okoliša obuhvaća niz funkcija koje su ključne za očuvanje prirodnih ekosustava i osiguranje zdravog okoliša za sadašnje i buduće generacije. Neke od ključnih funkcija zaštite okoliša su:² očuvanje biološke raznolikosti, održavanje kvalitete zraka, vode i tla, smanjenje emisija stakleničkih plinova i borba protiv klimatskih promjena, upotreba prirodnih resursa na održiv način

² Službeno glasilo Primorsko-goranske županije, Strategija zaštite okoliša Primorsko-goranske županije <https://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluke&id=4738>, (pristupljeno 12. veljače 2024.)

te promicanje održivog razvoja. Svaka od ovih funkcija biti će naknadno objašnjena u nastavku rada.

Očuvanje biološke raznolikosti je jedna od osnovnih funkcija zaštite okoliša, uključuje zaštitu različitih vrsta živih organizama, njihovih staništa i ekosustava. Očuvanje biološke raznolikosti ključno je za stabilnost ekosustava, oprašivanje biljaka, pročišćavanje vode i zraka te pružanje resursa i usluga ekosustava ljudima.

Održavanje kvalitete zraka, vode i tla uključuje sprječavanje zagađenja zraka od industrijskih emisija, prometa i drugih izvora, kao i zaštitu voda od onečišćenja kemikalijama, otpadom i otpadnim vodama te očuvanje plodnog tla i sprječavanje erozije.

Smanjenje emisija stakleničkih plinova i borba protiv klimatskih promjena podrazumijevaju promicanje obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitost, održivu urbanizaciju te prilagodbu na promjene klime kako bi se smanjila ranjivost na ekstremne vremenske događaje.

Upotreba prirodnih resursa na održiv način uključuje i upotrebu prirodnih resursa na održiv način, što podrazumijeva ekološki odgovorno gospodarenje šumama, ribolovom, poljoprivredom i drugim resursima. Cilj je osigurati dugoročnu održivost ekosustava i osigurati da se prirodni resursi koriste na način koji minimizira negativne utjecaje na okoliš.

Promicanje održivog razvoja uravnotežuje ekonomske, socijalne i ekološke ciljeve. To uključuje integraciju ekoloških aspekata u politike razvoja, poticanje zelene ekonomije, promicanje pravedne raspodjele resursa te osiguravanje pristupačnosti i jednakosti u korištenju prirodnih resursa.

Ove su funkcije ključne za zaštitu okoliša i održavanje ravnoteže u ekosustavima, što je od vitalne važnosti za dobrobit svih živih bića na Zemlji. Očuvanje okoliša zahtijeva integrirani pristup koji uključuje suradnju različitih sektora društva te razumijevanje međusobnih povezanosti između ljudi, ekonomije i prirode.

1.3. Načela politike zaštite okoliša

Politika zaštite okoliša prvenstveno određuje ciljeve koji s aspekta vremena mogu biti dugoročni i kratkoročni. Dugoročni ciljevi zaštite okoliša utječu na cjelokupni gospodarski i društveni razvoj dok se na temelju kratkoročnih (srednjoročni i godišnji) najprije štite najugroženiji ekosustavi i utječe na izrazite onečišćivače čovjekova okoliša.

Bez obzira na specifičnost pojedinih politika i postavljenih ciljeva, suvremena politika zaštite okoliša treba svojim djelovanjem postići ciljeve kao što su održivi razvoj gospodarskog i društvenog sustava, zaštita pojedinih ekosustava i trajno očuvanje biološke raznolikosti, zaštita i racionalno korištenje prirodnih izvora (voda, zrak, tlo), te održavanje njihove ekološke stabilnosti, zaštita od štetnih utjecaja na kulturne i estetske vrijednosti i krajobraza te razvoj ekološke svijesti.

Da bi se uspješno mogla voditi ekološka politika, potrebno je primjenjivati načela ili osnovna pravila vođenja politike. Načela politike proizlaze iz Ustava i prirodnih zakonitosti, ali i iz međunarodnih načela politike društveno-ekonomskog razvoja i politike zaštite okoliša. Svaka ekološka politika mora prije svega definirati kao svoj osnovni cilj takozvanu kakvoću života, odnosno subjektivni kompleksni doživljaj zadovoljstva životom na određenom prostoru.

Opća načela politike zaštite okoliša jesu:³

- Načelo preventivnosti: zahtijeva da pri planiranju i izvođenju zahvata, a radi izbjegavanja rizika i opasnosti na okoliš treba primijeniti preventivne mjere zaštite okoliša kako bi se spriječile ekološke štete.
- Načelo opreza (predostrožnosti): nalaže poduzimanje mjera za sprječavanje ili nadzor mogućih štetnih posljedica određenih djelatnosti već u slučaju sumnje da takve posljedice mogu nastupiti, iako još ne postoje sigurni znanstveni dokazi o tome.
- Načelo uzročnosti: pretpostavlja da svatko tko onečišćuje ili ugrožava okoliš, odnosno nanosi štetu okolišu, mora tu štetu i platiti. To načelo se često zove i načelo „onečišćivač plaća“ i ono obuhvaća: troškove nastale u vezi onečišćenja okoliša, troškove sanacije i troškove pravedne naknade štete.
- Načelo integralnosti, stručnosti i selektivnosti: podrazumijeva da se razvoj i zaštita razmatraju integralno, stručno i da se primjenjuju znanstvena istraživanja. Prednost u rješavanju ekoloških problema dat će se najugroženijim ekosustavima ili dijelovima okoliša.
- Načelo kooperacije: ukazuje da zaštita okoliša nije isključivo zadaća države ili gospodarstva već da treba surađivati sa svim subjektima od onečišćivača do znanstvenih institucija i javnosti, kako bi se cjelovito i najbolje provela zaštita okoliša.
- Načelo realnosti i operativnosti: ukazuje da rješenja koja nudi politika zaštite okoliša moraju biti realna i provediva.

³ Črnjar, *Menadžment održivoga razvoja*, 125.

- Načela opće naknade: zahtijeva da se dio troškova zaštite okoliša osigurava i proračunom poreznog sustava. Smatra se da se država ne može osloboditi ulaganja sredstava u zaštitu okoliša bez obzira na načelo „onečišćivač plaća“.

Ujedinjeni narodi i Europska unija preko različitih komisija i drugih oblika djelovanja bitno utječu na utvrđivanje ciljeva i načela, pa tako i na ukupnu politiku zaštite okoliša. Postoje i mnoge druge međunarodne i regionalne organizacije koje se bave zaštitom okoliša kao što su na primjer, Svjetska banka, OECD, Radna zajednica Alpe-Jadran te ostali. Najbitniji čimbenik u donošenju i provedbi ciljeva, načela ali i politike zaštite okoliša u cjelini jest država, od najviše do lokalne razine. Dobar sustav državnih službi, uz sudjelovanje gospodarstva kao drugog bitnog čimbenika i zaštite okoliša, pretpostavka je uspješnog upravljanja ekonomsko-ekološkim procesom usmjerenim na postizanje društvenog i individualnog optimuma. Važan i nezaboravan nositelj politike zaštite okoliša jesu i lokalne zajednice, nevladine udruge, a posebno gospodarski subjekti.

2.Značajke politike zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji

Koncept održivog razvoja i zaštite okoliša važna je odrednica strategije razvoja kako Republike Hrvatske u cjelini, tako i Primorsko-goranske županije. Osnovni ciljevi zaštite okoliša realiziraju se, na državnoj i županijskoj razini, donošenjem dokumenata zaštite okoliša kao što su izvješća o stanju okoliša i program zaštite okoliša. Izvješće o stanju okoliša donosi podatke i ocjenu okoliša po njegovim sastavnicama, prikaz pritisaka na okoliš te odgovor društva na te pritiske. Također sadrži i preporuke za Strategiju i Program zaštite okoliša te je zato temelj za izradu ovih dokumenata. Strategija zaštite okoliša definira cilj kojemu treba težiti i put kojim treba krenuti dok Program zaštite okoliša definira načine kojima će se određeni strateški ciljevi ostvariti. Program zaštite okoliša Primorsko-goranske županije, detaljniji je dokument od Strategije, definira konkretne mjere i aktivnosti te određuje nositelje, rokove, sredstva i načine praćenja realizacije.

2.1.Osnovni podaci i administrativna podjela županije

Primorsko-goranska županija je jedinica regionalne samouprave ustrojena na području Primorsko-goranskog predjela na zapadnom teritoriju Republike Hrvatske. Sjeverni dio Primorsko-goranske županije obilježava šumovit goranski kraj, dok je južni dio područje uz more s nekoliko velikih, nastanjenih otoka, Krk, Cres, Lošinj i Rab. Središnji dio područja pruža se od istočnih obronaka Učke, preko najvećeg grada Rijeke koja je ujedno i sjedište Primorsko-goranske županije, do Vinodolskog područja.

Popis stanovništva iz 2021. godine rezultirao je podacima koji ukazuju kako Primorsko-goranska županija ima ukupno 265.419 stanovnika te je četvrta po veličini županija u Republici Hrvatskoj od njih ukupno dvadeset.⁴ Grad Rijeka, sjedište ove županije, sa 107.964 stanovnika, treći je grad po veličini u Republici Hrvatskoj, iza grada Zagreba i grada Splita. Grad Rijeka važan je gospodarski i kulturni centar regije te je važna luka Jadranskog mora. U primorsko-goranskoj županiji nalazi se ukupno 14 gradova, 22 općine, od kojih je najnaseljenija općina Viškovo, te 509

⁴ Primorsko-goranska županija, O županiji <https://www.pgz.hr/o-zupaniji/>. (pristupljeno 12. veljače 2024.)

naselja. Površina kopna Primorsko-goranske županije iznosi 3588 km², a dužina obale iznosi 1235km.

Ceste zauzimaju 1519km, željeznice 160,06km, smještena je 101 luka te 4 zračne luke. Gospodarstvo Primorsko-goranske županije temelji se na turizmu, pomorstvu, industriji, trgovini te informacijskim i komunikacijskim tehnologijama. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2019. godini bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovnika iznosio je 15.233 eura, što je za oko 13% više od prosjeka na razini Republike Hrvatske koji iznosi 13.671 euro.⁵ Županijski ustroj sastoji se od skupštine, župana i upravnih tijela. Skupština je predstavničko tijelo građana Primorsko-goranske županije i tijelo područne, odnosno regionalne, samouprave koje donosi akte u okviru svog djelokruga te obavlja druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Županije. Skupština Primorsko-goranske županije broji 44 člana čiji mandat svakog člana posebno traje četiri godine.

Izvršno tijelo županije je župan koji se bira na neposrednim izborima na mandat od četiri godine te on zastupa županiju. Također je i nositelj izvršne vlasti u županiji, obavlja nadzor nad zakonitošću rada upravnih tijela i daje im upute za rad. Za obavljanje poslova iz djelokruga županije zadužena su upravna tijela. Njima upravljaju pročelnici koji na temelju javnog natječaja imenuje župan. Upravna tijela Primorsko-goranske županije su:⁶

- Upravni odjel za poslove Župana i Županijske skupštine,
- Upravni odjel za proračun, financije i nabavu,
- Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša,
- Upravni odjel za zdravstvo,
- Upravni odjel za odgoj i obrazovanje,
- Upravni odjel za opću nabavu i pravne poslove,
- Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze,
- Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj,
- Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima,
- Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade,
- Upravni odjel za kulturu, sport i tehničku kulturu,
- Upravni odjel za upravljanje imovinom i imovinsko-pravne poslove.

⁵ Primorsko-goranska županija, Statistički podaci o gospodarstvu PGŽ <https://www.pgz.hr/ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-turizam-poduzetnistvo-i-ruralni-razvoj/statisticki-podaci-o-gospodarstvu-pgz/>, (pristupljeno 12. veljače 2024.)

⁶ Primorsko-goranska županija, Upravna tijela <https://www.pgz.hr/ustroj/upravna-tijela/>, (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Županija je samostalna u odlučivanju u poslovima od područnog značaja, a posebno kada je riječ o poslovima koji uključuju obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta i slično. Primorsko-goranska županija nudi mnoge mogućnosti za turizam, kulturu, rekreaciju i gospodarski razvoj te je jedna od najznačajnijih regija u Republici Hrvatskoj.

2.2. Strateški ciljevi zaštite okoliša

Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine, Republika Hrvatska uspostavila je sveobuhvatni sustav za strateško planiranje i upravljanje razvojem na nacionalnoj razini koji podrazumijeva definiranje smjera razvoja, prioriteta, ciljeva i željenih rezultata kao i raspodjelu resursa za ostvarenje istih.

Sustav strateškog planiranja temelji se na aktima strateškog planiranja koje donose Republika Hrvatska, županije i jedinice lokalne samouprave te na aktima strateškog planiranja koji su povezani s okvirom za gospodarski razvoj i korištenje fondova EU. Po potrebi se provodi strateška procjena utjecaja na okoliš, a postoji i obveza procjene fiskalnog učinka u skladu s propisom kojim se uređuje planiranje, izrada, donošenje i izvršavanje proračuna. Postizanje posebnih ciljeva Plana razvoja bitno utječe na kvalitetu i standard života stanovnika županije. U središte promišljanja budućeg razvoja županije postavljeni su ljudi, njihove potrebe i razvoj njihovih potencijala. Poseban naglasak postavljen je na zajedničko sudjelovanje svih sudionika regionalnog razvoja kako bi se ostvarila vizija daljnjeg razvoja županije. Uz ljudske resurse, prostor i prirodna bogatstva najvažniji su razvojni resurs svake regije. Primorsko-goranska županija se suočava s brojnim izazovima poput starenja javne infrastrukture, klimatskih promjena i onečišćenja okoliša uzrokovanih neodgovarajućom prometnom infrastrukturom ili kvalitetom zgrada. Zbog toga je jedan od prioriteta implementacija inteligentnih rješenja u funkcionalnu organizaciju gradova, naselja i ruralnih sredina. To će potaknuti održivo korištenje resursa kao i unaprijediti postojeću infrastrukturu. Posebni strateški ciljevi za zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije su:⁷

⁷ Službeno glasilo Primorsko-goranske županije, Strategija zaštite okoliša Primorsko-goranske županije <https://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluke&id=4738>, (pristupljeno 12. veljače 2024.)

- *Pametna i održiva pristup upravljanju prostorom i prirodnim resursima:* Klimatske promjene, poplave, suše i drugi uzročnici će imati velike posljedice na sustave za vodu. Županija će stoga snažno poticati ulaganja u istraživanja i razvoj, kao i u korištenje materijala za zelenu gradnju što će sveukupno doprinijeti održivom korištenju resursa s ciljem ublažavanja klimatskih promjena. Zbog kontinuiranih pritisaka i devastacije obalnog područja planira se još učinkovitiji pristup upravljanju obalnim područjem iz razloga što ono spada među najvrjednija gospodarska i prirodna bogatstva županije. Na teritoriju Primorsko-goranske županije postoji nekoliko zagađivača poput industrijskih objekata, emisija iz kućnih ložišta i prometa, rafinerija nafte, odlagališta otpada, posebno ilegalna. Cilj je pomoću određenih mjera dugoročno pristupiti rješavanju zbrinjavanja otpada i poticanju razvoja kružnog gospodarstva.
- *Zelena i energetska tranzicija prema ugljičnoj neutralnosti:* Županija planira poticati preoblikovanje gospodarstva u cilju jačanja konkurentnosti i sve veće zaštite okoliša pritom se usmjeriti na zelene politike koje doprinose rješavanju društvenih, socijalnih i gospodarskih pitanja. Županija će poticati održivo korištenje prirodnih resursa te će fokus biti na pitanjima energetike, prometa i infrastrukture ali i poljoprivrede, šumarstva te održive proizvodnje i reciklaže. Na području županije planira se nastavak provođenja čitavog niza mjera koje imaju za cilj sprječavanje zagađenja okoliša, smanjivanje ili u potpunosti otklanjanje šteta nanesenih okolišu te nastojanje za povratkom okoliša u stanje prije nastanka štete i to sve uz pomoć korištenja novih tehnologija, zelene gradnje, održivijeg prijevoza te održivog upravljanja zelenim površinama.
- *Kvalitetna, dostupna i održiva javna i komunalna infrastruktura na cjelokupnom području:* Vodoopskrbni sustavi na području županije najrazvijeniji su u Hrvatskoj, ali se unatoč tome planira nastaviti s ulaganjima u sustave vodoopskrbe i proširenja vodovodnih mreža s ciljem povećanja stupnja priključenosti. Poticati će se inovacije i tehnološka rješenja za izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i razvoj kanalizacijskog sustava. Stanje županijskih i lokalnih cesta, županija planira unaprijediti kako bi se postigla smisljena i kontinuirana prometna cjelina iz razloga što je Primorsko-goranska županija izrazito dobro povezana s važnijim prometnim pravcima u sklopu transeuropske prometne mreže. Uz izgradnju prometne infrastrukture, planira se i izgradnja biciklističke infrastrukture što će posebno doprinijeti smanjenju svjetlosnog onečišćenja i buke. Također usmjeriti će se pažnja i na razvoj

željezničkog prometa i multimodalnog prijevoza te će se poticati razvoj infrastrukture i nabavke javnih vozila i plovila na alternativna goriva (vodik, struja).

S obzirom na složenost problematike i pojedinih pitanja zaštite okoliša, bilo je potrebno razraditi posebne ciljeve zaštite okoliša u području zaštite zraka, vode, tla, prirode i bioraznolikosti te definirati načine za pametan i održiv pristup upravljanju prostorom i prirodnim resursima, tranziciju prema ugljičnoj neutralnosti te za izgradnju kvalitetne i održive javne i komunalne infrastrukture.

2.3. Cilj i djelovanje Programa zaštite okoliša

Program zaštite okoliša za područje županije jedan je od osnovnih i temeljnih dokumenata zaštite okoliša. Obveza donošenja županijskih programa zaštite okoliša određena je člankom 19. Zakona o zaštiti okoliša, u kojemu se navodi da program zaštite okoliša za područje županije sadrži osnovne ciljeve, uvjete i mjerila zaštite okoliša u cjelini, prioritetne mjere zaštite okoliša po sastavnim dijelovima i pojedinačnim prostornim cjelinama te razrađuje načela i smjernice sadržane u Strategiji zaštite okoliša Republike Hrvatske.

Složenost problematike zaštite okoliša na cjelokupnom području Primorsko-goranske županije, karakterističnom po geografski, gospodarski i društveno različitim prostornim cjelinama, nametnula se potreba izrade temeljnog planskog dokumenta zaštite okoliša u dva dijela. Prvi dio je Strategija zaštite okoliša Primorsko-goranske županije kao dugoročni dokument kojim se utvrđuje politika i ciljevi županije u zaštiti okoliša. Drugi dio je Program zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji kao operativni dokument koji sadrži konkretne mjere i zadatke za četverogodišnje razdoblje. Cilj ovog programa je definirati način ostvarenja ciljeva postavljenih Strategijom zaštite okoliša Primorsko-goranske županije prateći sastavnice okoliša (zrak, vode, more, tlo itd.) i pritiske na okoliš (otpad, buka itd.) te prostorne cjeline u kojima je potrebno provesti sanaciju ugroženog okoliša (degradacija jednog ili više elemenata okoliša uslijed izloženosti pritiscima na okoliš). Program zaštite okoliša je detaljniji dokument koji za pojedine aktivnosti i mjere određuje njihove nositelje, rokove i sredstva te također i način realizacije.

Mjere zaštite okoliša koje sadrži Program zaštite okoliša Primorsko-goranske županije sastoje se od zasebnih poglavlja:⁸

- *Zaštita okoliša – općenito*: sadrži dokumente zaštite okoliša, procjenu utjecaja na okoliš, planove intervencije, načine financiranja, ekološku edukaciju, suradnju s nevladinim udrugama i međunarodnu suradnju.
- *Zaštita zraka*: sadrži ključne mjere za poboljšanje kakvoće zraka na područjima na kojima je kakvoća zraka narušena te obvezu provođenja monitoringa kakvoće zraka.
- *Zaštita voda*: sadrži obveze županije i jedinica lokalne samouprave vezane za izradu i donošenje dokumenata iz oblasti zaštite voda te mjere vezane za sanaciju zatečenog stanja u slivovima izvorišta.
- *Zaštita mora, otoka i priobalja*: sadrži uredbe o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora te plan intervencije kod iznenadnog onečišćenja mora.
- *Zaštita tla*: sadrži mjere sanacije najugroženijih područja onečišćenih i oštećenih tala u županiji.
- *Zaštita prirode i bioraznolikosti*: sadrži izradu studije prioriteta zaštite vrijednih dijelova prirode na kopnu te evidentiranje posebno vrijednih prirodnih područja i lokaliteta.
- *Zaštita kulturno-povijesne baštine*
- *Gospodarenje otpadom*: sadrži županijski plan gospodarenja otpadom
- *Zaštita od buke*: sadrži izradu karte buke Primorsko-goranske županije te način njezinog smanjenja.
- *Prostorne cjeline u kojima je potrebno provesti sanaciju ugroženog okoliša*.

Program zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji sadrži mjere za predviđanje, sprječavanje i ograničavanje onečišćenja okoliša, subjekte koji su dužni provesti pojedinu mjeru zaštite okoliša odnosno nositelje realizacije i suradnike koji sudjeluju u ostvarenju zadataka, način provođenja interventnih mjera u izvanrednim slučajevima onečišćenja okoliša, rokove za poduzimanje pojedinih mjera te izvore financiranja za provođenje pojedinih mjera i procjenu potrebnih sredstava. Tu je važno za naglasiti da izvor financiranja nije uvijek samo proračun

⁸ Službeno glasilo Primorsko-goranske županije, Strategija zaštite okoliša Primorsko-goranske županije <https://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluke&id=4738>, (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Primorsko-goranske županije nego i ostali izvori poput državnog proračuna, proračuna jedinica lokalne samouprave, državni ili međunarodni fondovi i slično.

3. Financiranje zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji

Politika zaštite okoliša je dugoročna djelatnost koja zahtijeva velika financijska sredstva. Ona može biti uspješna samo ako se osiguraju dostatni, stalni i stabilni izvori financiranja te politike odnosno njezinih ciljeva i mjera za zaštitu i unapređenje okoliša. Troškovi financiranja zaštite okoliša javni su rashodi namijenjeni zaštiti i unapređivanju kakvoće okoliša.⁹ Neke države imaju jače izražene probleme onečišćenja okoliša od drugih, postoje različiti standardi kakvoće okoliša u pojedinim državama, pojedine zemlje primjenjuju napredne tehnologije koje imaju minimalan negativan utjecaj na okoliš, sve su to razlozi zašto se troškovi zaštite okoliša razlikuju u pojedinim državama. Ukupni izdaci za zaštitu okoliša troše se za sprječavanje, zaštitu i naknadu zbog onečišćenja, nadzor i praćenje onečišćenja, provedbu mjera politike zaštite okoliša i upravljanje okolišem.

3.1. Izvori financiranja

Izvor financiranja zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji mogu uključivati različite izvore, kako javne tako i privatne, nacionalne i međunarodne. Potencijalni izvori financiranja zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji mogu biti iz proračuna Primorsko-goranske županije, proračuna jedinica lokalne samouprave, proračuna Vlade Republike Hrvatske, Europskih fondova, međunarodnih donacija i partnerstva, poreza i naknada, privatnog sektora te iz Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Sredstva za programe zaštite okoliša mogu biti dodijeljena iz proračuna same županije, koji se prikupljaju putem poreza, različitih naknada, prihoda od turizma i drugih izvora. Vlada Republike Hrvatske također može osigurati financijska sredstva za programe zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji putem različitih državnih agencija i fondova. Primorsko-goranska županija može povući sredstva iz različitih europskih fondova, poput Kohezijskog fonda, Fonda za regionalni razvoj i Fonda za ruralni razvoj, za projekte koji se odnose na zaštitu okoliša i održivi razvoj. Kohezijski fond je dio europskih strukturnih i investicijskih fondova koji pruža financijsku

⁹ Črnjar, op.cit., 148.

potporu projektima i programima usmjerenima na razvoj infrastrukture, gospodarstva, obrazovanja, istraživanja, inovacija, zaštite okoliša i drugih područja od vitalnog značaja za regionalni razvoj. Ovaj fond ne financira projekte u potpunosti nego surađuje s nacionalnim ili regionalnim sredstvima kako bi se osiguralo financiranje različitih projekata. Fond za regionalni razvoj (FRR) i Fond za ruralni razvoj su dva glavna europska strukturna i investicijska fonda koji za glavni cilj ima jačanje konkurentnosti i održivog razvoja regija kroz ulaganja u različite sektore i aktivnosti te se sredstva iz ovih fondova dodjeljuju kroz različite programe i inicijative na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini u skladu s prioritetima i potrebama regija i sektora. Financijska sredstva za programe zaštite okoliša mogu se osigurati i putem međunarodnih organizacija, fondacija, donatorskih programa i partnerstva s drugim regijama ili zemljama. Porezi i naknade koje plaćaju stanovnici, tvrtke i posjetitelji regije mogu se koristiti za financiranje programa zaštite okoliša. To uključuje naknade za korištenje prirodnih resursa, ekološke takse, kao i prihode od ekoloških kazni. Privatni sektor može sudjelovati u financiranju programa zaštite okoliša kroz korporativne donacije, sponzorstva, partnerstva i ulaganja u ekološki održive projekte. Primorsko-goranska županija osnivač je dvije javne ustanove, a to su REA Kvarner (Regionalna energetska agencija Kvarner) i Priroda. Regionalnu energetska agenciju Kvarner osnovala je Primorsko-goranska županija 2009. godine te je od svog osnivanja izrazito sudjelovala u provedbi niza projekata financiranih sredstvima iz fondova EU, surađujući pritom s partnerima iz velikog broja europskih zemalja. Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost osnovan je u Republici Hrvatskoj sa zadatkom da prikuplja financijska sredstva i financira programe zaštite okoliša te programe energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije. Sredstva iz ovog fonda osiguravaju se prvenstveno iz naknada za onečišćenje okoliša, naknada za opterećivanja okoliša otpadom, posebnih naknada za okoliš na vozila na motorni pogon, iz proračuna države i jedinica lokalne samouprave te od prihoda ostvarenih od međunarodnih fondova.

3.2. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša

Prilikom analize podataka ukupnih proračunskih rashoda za zaštitu okoliša, preuzetih iz službenih godišnjih izvješća o izvršenju proračuna po odabranim godinama za promatranje, vidljivo je da je

Grad Rijeka izdvojila najveći iznos rashoda za zaštitu okoliša tijekom promatranih godina u iznosu od 142.830.405,20 kn. Primorsko-goranska županija je u razdoblju od pet godina (2018.-2022.) izdvojila ukupno 50.870.366,38 kn proračunskih rashoda za zaštitu okoliša. Grad Opatija također kontinuirano odvaja konkurentne iznose proračunskih rashoda za zaštitu okoliša te je tako u razdoblju od pet godina (2018.-2022.) izdvojila ukupno 78.348.530.30 kn proračunskih rashoda za zaštitu okoliša. Općina Matulji je u razdoblju od pet godina (2018.-2022.) izdvojila ukupno 57.810.388,60 kn rashoda za zaštitu okoliša te je tako jedna od konkurentnih općina u Primorsko-goranskoj županiji po pitanju odvajanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša.

3.2.1. Primjer Primorsko-goranske županije

Primorsko-goranska županija sredstva za zaštitu okoliša financira iz vlastitog proračuna, državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne samouprave te državnih ili međunarodnih fondova. Mjere zaštite okoliša Primorsko-goranske županije vezane su uz mjere za poboljšanje kakvoće zraka na područjima na kojima je kakvoća zraka narušena, mjere vezane za sanaciju zatečenog stanja u slivovima izvorišta, mjere sanacije najugroženijih područja onečišćenih tala te mjere za očuvanje i unapređenje zaštite prirode i okoliša.

Tablica 1. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša u Primorsko-goranskoj županiji u razdoblju od 2018.-2022. (u kunama)

Funk. Klas.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
ZAŠTITA OKOLIŠA	10,543,290.07	12,067,468.97	12,997,897.19	7,288,940.47	7,972,769.68
Gospodarenje otpadom	3,694,004.94	4,429,289.93	2,487,131.82	-	-
Istraživanje i razvoj: Zaštita okoliša	4,521,043.25	5,653,143.07	8,072,570.36	5,210,743.95	5,823,204.26
Poslovi i usluge zaštite okoliša koji nisu drugdje svrstani	2,328,241.88	1,985,035.97	2,438,195.01	2,078,196.52	2,149,565.42

Izvor: Proračun Primorsko-goranske županije: <https://www.pgz.hr/ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-proracun-financije-i-nabavu/proracun/> (preuzeto 27. ožujka 2024.)

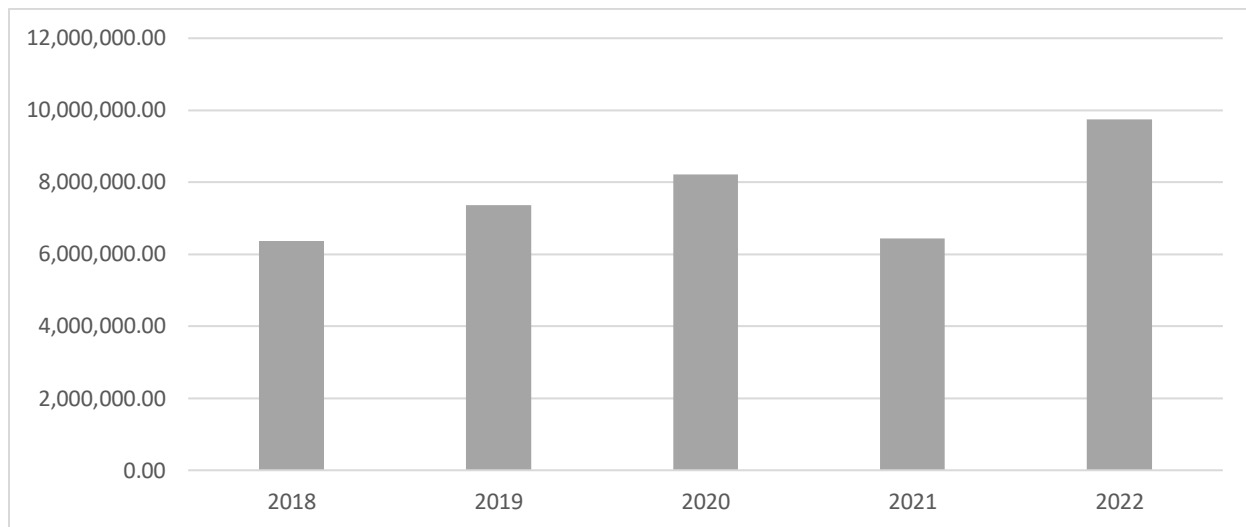
Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša na primjeru Primorsko-goranske županije, u periodu od pet godina (2018.-2022.), bilježi smanjenje u ulaganjima u zaštitu okoliša. U tablici

1. su prikazani rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji preuzeti sa službenog godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna za određenu godinu Primorsko-goranske županije. Ukupni proračunski rashodi za zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije u 2018. godini iznosili su 10,543,290.07 kn, dok su pet godina kasnije, u 2022. godini iznosili 7,972,769.68 kn. Usporedivši te dvije godine, ukupni proračunski rashodi za zaštitu okoliša bilježe smanjenje od 24,38%. Godina koja bilježi najveće rashode za zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije je 2020. godina te su rashodi iznosili 12,997,897.19 kn.

3.2.2. Primjer Općine Kostrena

Općina Kostrena, kao najmlađa općina Primorsko-goranske županije, svake godine bilježi sve veća ulaganja u zaštitu okoliša. Prilikom početka djelovanja Općine Kostrena osnovan je i Odbor za zaštitu okoliša koji se pokazao neophodnim da svojim smjernicama utječe na očuvanje čovjekove okoline. Na teritoriju Općine Kostrena nalazi se 70% onečišćivača Primorsko-goranske županije od čega većinu onečišćenja uzrokuje poslovanje INA Rafinerije nafte Urinj ali i HEP Termoelektrana Rijeka i Brodogradilište Viktor Lenac. Zbog toga pokazala se potreba za provođenje mjera zaštite i unapređenja okoliša u ovoj općini. U suradnji sa brojnim stručnjacima iz Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ, Hrvatskih voda, Županijskog zavoda za održivi razvoj i prostorno planiranje PGŽ i ostalih, uspostavljen je kvalitetan program sa konkretnim smjernicama. Neke od glavnih smjernica ovog Odbora su provođenje monitoringa onečišćivača Općine Kostrena, inspeksijsko nadziranje štetnih emisija u okoliš u skladu sa važećom zakonskom regulativom, suradnja s jedinicama lokalne samouprave (gradovi Rijeka, Opatija, Bakar i Kraljevica), utjecaj na smanjenje buke na području Martinšćine i Urinja, uspostavljanje informatičke potpore za potrebe monitoringa onečišćivača te zaštita i uređenje izuzetno vrijednih dijelova okoliša.¹⁰

¹⁰ Informacijski sustav znanosti RH, Uloga odbora za zaštitu okoliša Općine Kostrena
<https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/620536>, (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Grafikon 1. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Kostrena u razdoblju 2018-2022. (u kunama)

Izvor: Proračun Općine Kostrena: <https://kostrena.hr/proracun/proracun-opcine-kostrena-za-2022-godinu/> (preuzeto 27. ožujka 2024.)

U petogodišnjem razdoblju (2018.-2022.) bilježi se porast rashoda za zaštitu okoliša od 53%, odnosno u 2022. godini je uloženo ukupno 3.375.997,79 kn više nego u prvoj promatranoj 2018. godini. Ukupni rashodi za zaštitu okoliša, po godišnjem izvještaju o izvršenju proračuna za 2018. godinu iznosili su 6.368.798,41 kn, od čega najveći udio od ukupnih rashoda se odnosi na gospodarenje otpadom od 92,01%. Isti takav trend nastavlja se i u 2022. godini gdje je udio iznosa rashoda za gospodarenje otpadom u ukupnim rashodima za zaštitu okoliša iznosio 65,77%.

3.2.3. Primjer Općine Viškovo

Općina Viškovo jedna je od jedinica lokalne samouprave Primorsko-goranske županije te je, poslije grada Rijeke, najnaseljenija jedinica lokalne samouprave u ovoj županiji. Strateški ciljevi Općine Viškovo su učinkovito upravljanje i razvoj prostora općine, zaštita i očuvanje okoliša, održiv i konkurentan gospodarski sektor, razvoj lokalne zajednice i rast standarda kvalitete života. Izvore financiranja zaštite okoliša, općina Viškovo koristi iz vlastitog proračuna, putem donacija, putem pomoći međunarodnih organizacija, institucija te fondova EU, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost i slično.

Tablica 2. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Viškovo u razdoblju 2018.-2022. (u kunama)

Funk. Klas.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
ZAŠTITA OKOLIŠA	613.146,52	921.762,67	1.038.797,48	1.647.482,28	700.470,68
Gospodarenje otpadom	527.084,02	726.337,67	836.484,02	1.538.869,40	614.978,68
Poslovi i usluge zaštite okoliša koji nisu drugdje svrstani	86.062,50	195.425,00	202.313,46	108.612,88	85.492,00

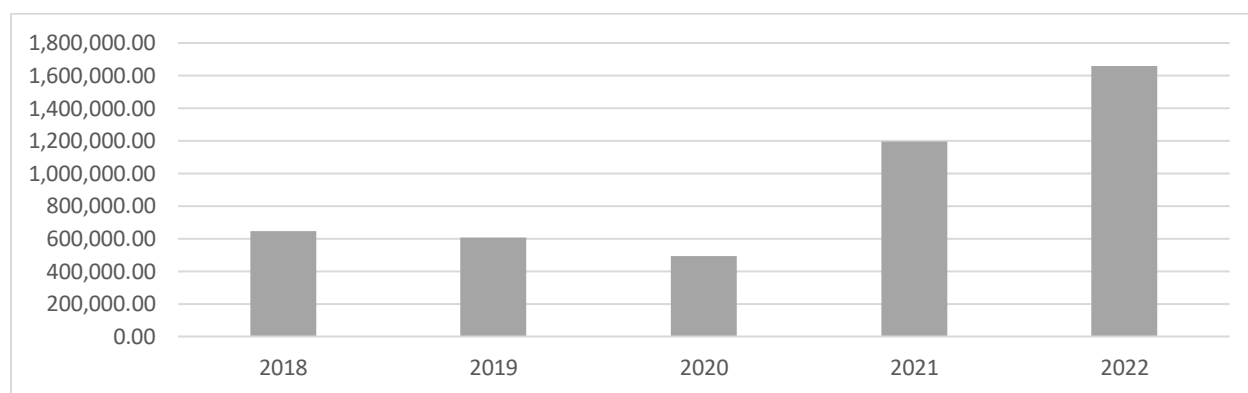
Izvor: Proračun Općine Viškovo: <https://opcina-viskovo.hr/search/node/prora%C4%8Dun> (preuzeto 27. Ožujka 2024.)

Općina Viškovo, prema podacima o ukupnim proračunskim rashodima iz službenog godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna, u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu bilježi rast od 50,33% u ukupnim rashodima za zaštitu okoliša. Godina koja bilježi najveće rashode za zaštitu okoliša je 2021. godina te su rashodi iznosili 1.647.482,28 kn, od čega je 1.538.869,40 kn utrošeno na gospodarenje otpadom te 108.612,88 kn na poslove i usluge zaštite okoliša koji nisu drugdje svrstani. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša u 2022. godini bilježi smanjenje od 57,48% u odnosu na prethodnu 2021. godinu.

3.2.4. Primjer Općine Lovran

Općina Lovran, ukupne površine 21 km², kao općina u sastavu Primorsko-goranske županije, kao jednu od mjera zaštite okoliša na vlastitom teritoriju donesla je Plan gospodarenja otpadom za 2022. godinu. Komunalna tvrtka zadužena za prikupljanje komunalnog otpada s područja Općine

Lovran je tvrtka „Komunalac d.o.o.“ Jurdani. Osim za Općinu Lovran, ova tvrtka obavlja prikupljanje otpada i za Grad Opatiju te za općine Matulji i Mošćenička Draga. Ciljevi propisani Planom se odnose na:¹¹ smanjenje ukupne količine proizvedenog komunalnog otpada, odvojeno prikupljanje 60% mase proizvedenog komunalnog otpada, odvojeno prikupljanje 40% mase proizvedenog biootpada i odlaganje na odlagališta manje od 25% mase proizvedenog komunalnog otpada. Mjere koje su korištene prilikom planiranja ostvarenja ovog Plana se odnose na provođenje izobrazno-informativnih aktivnosti (edukacije stanovništva o odvojenom prikupljanju otpada, smanjenju nastanka biootpada, o pravilnom postupanju s biootpadom i ostalo), nabavu nove komunalne opreme, izgradnju reciklažnog dvorišta, uočavanje i sprječavanje nastanka divljih odlagališta otpada itd. Izvore financiranja zaštite okoliša, općina Lovran osigurava iz vlastitih izvora, pomoći iz inozemstva i međunarodnih organizacija te EU fondova ali i Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Grafikon 2. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Lovran u razdoblju 2018.-2022. (u kunama)

Izvor: Proračun Općine Lovran: <https://proracun.hr/proracuni.php?kid=93&g=2022> (preuzeto 27. ožujka 2024.)

Općina Lovran svoj trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša u petogodišnjem razdoblju od 2018. do 2022. godine bilježi u pozitivnom rastu. Ukupni iznos rashoda za zaštitu okoliša u prvoj godini promatranja iznosio je 644.662,63 kn, dok je u zadnjoj godini promatranja isti iznosio 1.659.942,13 kn što je povećanje u ukupnim rashodima za zaštitu okoliša od 157,50%.

¹¹ Izvješće Općine Lovran o provedbi Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za 2022. godinu <https://lovran.hr/wp-content/uploads/2023/03/2-Link-Izvje%C5%A1%C4%87e-o-provedbi-PGO-Op%C4%87ine-Lovran-za-2022.-godinu-za-vije%C4%87e.pdf>, (pristupljeno 28. ožujka 2024.)

3.2.5. Primjer Općine Matulji

Općina Matulji svoje rashode za zaštitu okoliša odvaja za raznovrsne mjere zaštite okoliša. Povećanje standarda očuvanja okoliša u ovoj općini se očitovalo kroz razne rekonstrukcije i ulaganja. Ulaganja su ostvarena za energetska obnova postojećih zgrada te izgradnju novih zgrada prema najnovijim standardima održive gradnje. Uloženo je i u izgradnju novog i rekonstrukciju postojećeg kanalizacijskog sustava te vodoopskrbnog sustava, kao i u izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda s ciljem osiguranja višeg standarda usluga i bolje kvalitete života. Provedene su radionice i edukacije o smanjenju količine otpada u odgojno-obrazovnim institucijama. Procjenama i dopunama dokumenata kao što su urbanistički i prostorni planovi posebna pozornost je posvećena zelenoj infrastrukturi kao elementu u organizaciji prostora. Pošumljavanje zapuštenih šumskih površina napravljeno je u svrhu sprječavanja širenja invazivnih biljnih vrsta podložnih zapaljenju i širenju požara. Ulaže se također i u uređenje i održavanje postojećih te stvaranje novih zelenih gradskih površina. Općina Matulji kao izvore za financiranje zaštite okoliša koristi vlastiti proračun općine, državni proračun, kreditna zaduženja, europske izvore financiranja, proračun županije te izvore iz ministarstava turizma i poljoprivrede.¹²

Tablica 3. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Matulji u razdoblju 2018.-2022. (u kunama)

Funk. Klas.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
ZAŠTITA OKOLIŠA	2.597.296,72	6.680.184,35	22.357.133,17	19.435.536,93	6.740.237,43
Gospodarenje otpadom	1.498.557,17	2.683.152,05	21.934.325,77	18.934.703,18	6.221.268,14
Istraživanje i razvoj: Zaštita okoliša	176.350,53	182.889,03	117.492,20	-	-
Poslovi i usluge zaštite okoliša koji nisu drugdje svrstani	672.783,70	3.645.444,55	96.376,93	370.096,55	78.749,97

¹² Akcijski plan energetska i klimatska održivog razvitka Općine Matulji <https://matulji.hr/portal/strateske-odluke/>, (pristupljeno 28. ožujka 2024.)

Zaštita bioraznolikosti i krajolika	-	-	-	1.000,00	47.000,00
Gospodarenje otpadnim vodama	249.605,32	168.698,72	208.938,27	129.737,20	393.219,32

Izvor: Proračun Općine Matulji: <https://matulji.hr/portal/proracun/> (preuzeto 27. Ožujka 2024.)

Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša Općine Matulji, u periodu od pet godina (2018.-2022.), bilježi značajan rast. U tablici su prikazani rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji preuzeti sa službenog godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna za određenu godinu. Ukupni proračunski rashodi za zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije u 2018. godini iznosili su 2.597.296,72 kn, u 2019. godini isti su iznosili 6.680.184,35 kn, u 2020. godini rashodi za zaštitu okoliša iznosili su 22.357.133,17 kn, u 2021. godini 19.435.536,93 kn dok su u 2022. godini iznosili 6.740.237,43 kn. Godina koja bilježi najveće rashode za zaštitu okoliša Općine Matulji je 2020. godina te su ukupni rashodi za zaštitu okoliša u navedenoj godini iznosili 22.357.133,17 kn. Ukupni rashodi za zaštitu okoliša Općine Matulji dijele se na rashode za gospodarenje otpadom, na rashode za istraživanja i razvoj zaštite okoliša, na poslove i usluge koji nisu drugdje svrstani, na rashode za zaštitu bioraznolikosti i krajolika te na rashode za gospodarenje otpadnim vodama. U 2020. godini najveći udio u ukupnim rashodima imaju rashodi za gospodarenje otpadnim vodama koji su iznosili 21.934.325,77 kn odnosno 98,06%.

3.2.6. Primjer Općine Fužine

Općina Fužine, ukupne površine 86 km², kao općina u sastavu Primorsko-goranske županije, svojom Strategijom razvoja definira smjernice za očuvanje okoliša u budućnosti. Strategijom se utvrđuje važnost očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, zaštite voda i zraka, racionalno korištenje prirodnih dobara i energije na okolišno prihvatljiv način. Izradom Plana gospodarenja otpadom organizirano je skupljanje i odvoz komunalnog otpada kojim su obuhvaćena sva naselja Općine.¹³ Izvori financiranja Općine Fužine ostvaruju se kroz vlastita sredstva ali i razna sponzorstva i donacije.

¹³ Strategija razvoja Općine Fužine 2016.-2020., Zaštita okoliša i prirode, <https://www.fuzine.hr/files/file/dokumenti/Za-Gradjane/Strate%C5%A1ki->

Tablica 4. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Fužine u razdoblju 2018.-2022 (u kunama)

Funk. Klas.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
ZAŠTITA OKOLIŠA	678.333,80	885.549,08	608.595,73	772.059,11	503.860,86
Gospodarenje otpadom	395.697,36	746.537,06	554.260,66	728.036,30	462.788,93
Poslovi i usluge zaštite okoliša koji nisu drugdje svrstani	139.267,95	107.118,59	35.986,49	23.522,81	29.821,93
Smanjenje zagađivanja	36.746,60	11.625,00	4.290,00	20.500,00	11.250,00
Gospodarenje otpadnim vodama	106.621,89	20.268,43	14.058,58	-	-

Izvor: Proračun Općine Fužine: <https://www.fuzine.hr/hr/financije/proracun/> (preuzeto 27. ožujka 2024.)

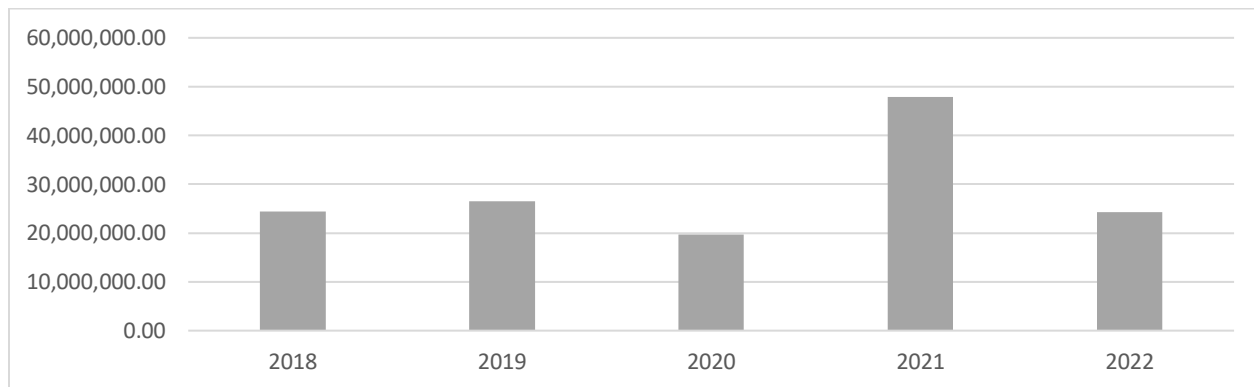
Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša u petogodišnjem razdoblju od 2018. do 2022. godine bilježi pad. Ukupni iznos rashoda za zaštitu okoliša u prvoj godini promatranja (2018.) iznosio je 678.333,80 kn, dok je u zadnjoj godini promatranja (2022.) isti iznosio 503.860,86 kn što je smanjenje u ukupnim rashodima za zaštitu okoliša od 25,72%. Godina sa najvišim rashodima za zaštitu okoliša je 2019. godina u kojoj su navedeni rashodi iznosili 885.549,08 kn. Usporedivši 2019. godinu kao godinu sa najvećim rashodima i 2022. godinu kao godinu sa najnižim rashodima, zaključena je razlika u rashodima u iznosu od 381.688,22 kn.

3.2.7. Primjer Grada Rijeke

Grad Rijeka, kao najveća hrvatska luka, treći po veličini grad u Republici Hrvatskoj te administrativno središte Primorsko-goranske županije čini najvažniju kariku u visini rashoda za zaštitu okoliša u ovoj županiji. Zbog velike količine pomorskog, cestovnog, željezničkog i zračnog prometa koji se odvija na teritoriju Grada Rijeke, ona bilježi najveće rashode za zaštitu okoliša u Primorsko-goranskoj županiji u odnosu na ostale gradove i općine. Jedan od projekata provedenih u Gradu Rijeci u cilju većeg standarda zaštite okoliša je osuvremenjivanje javnog prijevoza. Komunalno društvo Autotrolej je u cilju smanjenja zagađenja okoliša i smanjenja potrošnje goriva te podizanja sigurnosti i kvalitete javnog prijevoza uveo čista, alternativna goriva, nove tehnologije

[dokumenti/Strategija%20razvoja%20Op%C4%87ine%20Fu%C5%BEine%202016%20-%202020.pdf](#), (pristupljeno 28. ožujka 2024.)

i edukacije vozača o ekonomičnoj vožnji. Još jedan projekt koji je proveden, s ciljem povećanja održivosti toplinarstva u Rijeci, je modernizacija sustava toplinarstva grada. Ključni problem koji se navodi prilikom provedbe ovog programa je zastarjelost trenutne infrastrukture toplinarstva. Iz tog razloga postojali su značajni energetske gubici što je upućivalo na nužnu modernizaciju u svrhu zaštite okoliša.¹⁴ Grad Rijeka svoje projekte financira pomoću vlastitog proračuna, proračuna države, proračuna županije, europskih fondova i državnih fondova.

Grafikon 3. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Grad Rijeku u razdoblju 2018.-2022 (u kunama)

Izvor: Proračun Grada Rijeke: <https://www.rijeka.hr/gradska-uprava/proracun/> (preuzeto 27. ožujka 2024.)

Trend kretanja ukupnih rashoda za zaštitu okoliša Grada Rijeke bilježi najviši iznos u 2021. godini od 47,923,810.72 kn. U tablici su prikazani rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji preuzeti sa službenog godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna za određenu godinu Grada Rijeke. Ukupni proračunski rashodi za zaštitu okoliša Grada Rijeke u 2018. godini iznosili su 24,408,617.23 kn, dok su pet godina kasnije, u 2022. godini iznosili 24,318,863.66 kn. Usporedivši te dvije godine, ukupni proračunski rashodi za zaštitu okoliša bilježe smanjenje od 0,37%.

3.2.8. Primjer Grada Opatije

¹⁴ Analiza i modernizacija sustava toplinarstva Grada Rijeke <https://repository.efri.uniri.hr/islandora/object/efri:4097>, (preuzeto 27. ožujka 2024.)

Grad Opatija, kolijevka hrvatskog turizma, jedno je od najvažnijih turističkih središta Primorsko-goranske županije te jedno od najpoželjnijih mjesta za život u Republici Hrvatskoj, čemu značajno doprinosi čitav niz mjera i programa kojima gradska uprava podiže standarde i olakšava život svojim građanima.

Tablica 5. Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Grad Opatiju u razdoblju 2018.-2022. (u kunama)

Funk. Klas.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
ZAŠTITA OKOLIŠA	14.597.863,56	15.302.396,99	13.637.372,72	17.378.806,86	17.432.090,17
Gospodarenje otpadom	3.386.512,16	4.532.250,53	3.573.156,38	4.292.469,49	4.672.871,56
Poslovi i usluge zaštite okoliša koji nisu drugdje svrstani	512.877,90	531.734,84	440.766,93	1.571.819,99	1.004.531,21
Zaštita bioraznolikosti i krajolika	9.818.146,08	9.605.126,63	9.155.587,94	10.916.378,30	11.114.980,65
Gospodarenje otpadnim vodama	880.327,42	633.284,99	467.861,47	598.139,08	639.706,75

Izvor: Proračun Grada Opatije: <https://opatija.hr/grad-opatija/proracun/>. (preuzeto 27. ožujka 2024.)

Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša Grada Opatije, u periodu od pet godina (2018.-2022.) bilježi značajan rast. U tablici su prikazani rashodi prema funkcijskoj klasifikaciji preuzeti sa službenog godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna za određenu godinu. Ukupni proračunski rashodi za zaštitu okoliša Grada Opatije u 2018. godini iznosili su 14.597.863,56 kn, u 2019. godini isti su iznosili 15.302.396,99 kn, u 2020. godini rashodi za zaštitu okoliša iznosili su 13.637.372,72 kn, u 2021. godini 17.378.806,86 kn dok su u 2022. godini iznosili 17.432.090,17 kn. Godina koja bilježi najveće rashode za zaštitu okoliša Grada Opatije je 2022. godina, što je u odnosu na prvu promatranu 2018. godinu povećanje u ukupnim rashodima za zaštitu okoliša od 19,42% odnosno 2.834.226,60 kn. Ukupni rashodi za zaštitu okoliša Grada Opatije dijele se na rashode za gospodarenje otpadom, na rashode za poslove i usluge zaštite okoliša koji nisu drugdje svrstani, na rashode za zaštitu bioraznolikosti i krajolika te na rashode za gospodarenje otpadnim vodama. U godini sa najvećim iznosom ukupnih rashoda za zaštitu okoliša (2022.) najveći udio

pripada rashodima za zaštitu bioraznolikosti i krajolika koji su iznosili 11.114.980,65 kn odnosno 63,76% od ukupnih rashoda.

3.3. Financijski izazovi centara za gospodarenjem otpadom

Centri za gospodarenje otpadom suočavaju se s nizom financijskih izazova koji proizlaze iz složenosti njihovih aktivnosti i potreba za održavanjem održivih praksi upravljanja otpadom. U današnje vrijeme gospodarenje otpadom predstavlja veliki problem iz razloga što društvo prvenstveno nije dovoljno educirano o pravilnim načinima odlaganja otpada te je nedovoljno financijskih sredstava za pravilno zbrinjavanje otpada ali i zbog neprovođenja propisa. Zbrinjavanje otpada također označuje dodatnu obvezu na ionako prevelikim troškovima u proizvodnji. Naime neodgovorno gospodarenje otpadom predstavlja najveći problem za očuvanje okoliša jer otpad neprekidno raste, a infrastruktura centara za gospodarenje otpadom nije dovoljno razvijena. Svi ti problemi zajedno se negativno odražavaju na cjelokupan okoliš odnosno na vodu, tlo, zrak, klimu pa i na zdravlje ljudi i ostalog živog svijeta. Upravljanje financijskim izazovima centara za gospodarenje otpadom zahtijeva pažljivo planiranje, transparentnost, učinkovito upravljanje resursima i često surađivanje s lokalnim, regionalnim ili nacionalnim vlastima kako bi se osigurala dugoročna financijska održivost i uspješno upravljanje otpadom.

Neki od ključnih financijskih izazova u vezi s centrima za gospodarenje otpadom uključuju izazove investicija u infrastrukturu, operativne troškove, financiranje prikupljanja i obrade otpada, regulativne troškove i usklađenost propisa te nepredviđene troškove i promjene u propisima. Izgradnja i održavanje infrastrukture za upravljanje otpadom, poput postrojenja za recikliranje, odlagališta, postrojenja za obradu otpada ili postrojenja za proizvodnju energije iz otpada, zahtijeva značajna financijska ulaganja. Ove investicije mogu biti visoke posebno za manje općine ili regije s ograničenim proračunom. Rad centara za gospodarenje otpadom uključuje mnoge operativne troškove, uključujući plaće osoblja, održavanje opreme, troškove energije i upravljanje postrojenjima. Ovi troškovi mogu biti značajni, a njihovo učinkovito upravljanje ključno je za financijsku održivost centra. Prijevoz, sortiranje, obrada i odlaganje otpada također zahtijevaju financijska sredstva. Centri za gospodarenje otpadom moraju osigurati financiranje za ove procese kako bi osigurali učinkovito i ekološki prihvatljivo upravljanje otpadom. Pridržavanje propisa i

regulativa u vezi s upravljanjem otpadom također može biti financijski izazovno. To može uključivati troškove povezane s dobivanjem dozvola, ispunjavanjem zahtjeva za recikliranje ili obradu određenih vrsta otpada te ulaganje u tehnologije koje osiguravaju usklađenost sa zakonodavstvom. Nepredviđeni događaji poput promjena propisa, tehničkih problema ili nepredviđenih troškova popravaka i održavanja opreme mogu dodatno opteretiti financijske resurse centara za gospodarenje otpadom.

3.3.1. Primjer Županijskog centra za odlaganje otpada Marišćine

Županijski centar za odlaganje otpadom (ŽCGO) Marišćina u blizini grada Rijeke u općini Viškovo, kao prvi izgrađeni centar za gospodarenje otpadom u Republici Hrvatskoj, središnji je dio integralnog sustava gospodarenja otpadom u Primorsko-goranskoj županiji.¹⁵ ŽCGO Marišćina je namijenjen obradi i zbrinjavanju komunalnog otpada iz Primorsko-goranske županije i okolnih područja. To uključuje razne postupke obrade otpada, kao što su sortiranje, recikliranje, kompostiranje, tehnološka obrada i odlaganje na sanitarno odlagalište. ŽCGO Marišćina predstavlja primjer regionalne suradnje u upravljanju otpadom, budući da služi kao centralni objekt za obradu otpada za više gradova i općina. Ovaj centar je izgrađen i projektiran kako bi odgovorio na izazove gospodarenja otpadom te kako bi promicao održivi pristup obradi i zbrinjavanju otpada. Cilj je smanjiti količinu otpada koji se odlaže na odlagalište, poticati recikliranje i ponovnu uporabu te promicati svijest o važnosti zaštite okoliša. Centar za gospodarenje otpadom Marišćina koristi suvremene tehnologije i procese obrade otpada kako bi osigurao učinkovitu i ekološki prihvatljivu obradu otpada. Vrijednost ovog centra iznosi 36 milijuna eura, a sufinanciran je s oko 71% sredstava iz europskih fondova, dok su ostatak iznosa osigurali Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, Grad Rijeka, Primorsko-goranska županija i tvrtka Ekoplus koja upravlja samim centrom.¹⁶ Ovaj projekt uključivao je i izgradnju pretovarnih stanica u Delnicama, Novom Vinodolskom, Krku, Rabu, Cresu, i Malom Lošinj s ciljem uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Primorsko-goranskoj županiji. Plan rada za 2024. godinu, napravljen

¹⁵ Ekoplus <https://www.ekoplus.hr/index.php> , (preuzeto 27. ožujka 2024.)

¹⁶ CGO Marišćina, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost <https://www.fzoeu.hr/hr/cgo-mariscina/7765> , (preuzeto 27. ožujka 2024.)

temeljem Smjernica za izradu godišnjeg plana, donesen od strane tvrtke Ekoplus, koja vodi centar za odlaganje otpadom Marišćina, definira načine izvora prihoda. Ukupni planirani prihodi u iznosu od 13.391.361 eura sastoje se od poslovnih prihoda kao što su prihodi od prodaje, prihodi od komunalnih usluga, prihodi od sekundarnih sirovina te prihodi od prijevoza otpada. Ostali poslovni prihodi planiraju se ostvariti od strane subvencija države, subvencija od strane Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost te od naplate šteta i prihoda od najma.

Tablica 6. Struktura planiranih ukupnih prihoda za 2024. godinu u eurima

Red. br.	Opis	Rebalans plana 2023.	Plan 2024.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1.	POSLOVNI PRIHODI	12.078.570	13.321.361
1.1	Prihodi od prodaje	9.357.624	10.072.391
1.1.1	Prihodi od komunalnih usluga	9.351.137	10.065.904
1.1.2	Prihodi od sekundarnih sirovina	4.253	4.253
1.1.3	Prihodi od prijevoza otpada	2.234	2.234
1.2	Ostali poslovni prihodi	2.720.946	3.248.971
1.2.1	Prihodi od prodaje imovine	664	2.000
1.2.2	Naknadno utvrđeni prihodi	9.291	0
1.2.3	Subvencije Države za el. energiju	0	600.000
1.2.4	Subvencije FZOEU za GIO	144.412	166.667
1.2.5	Prihodi od prefakturiranih troškova	144	144
1.2.6	Naplate šteta	124.176	30.000
1.2.7	Odgođeni prihodi od potpora	2.442.100	2.450.000
1.2.8	Prihodi od najma	159	159
2.	FINANCIJSKI PRIHODI	70.051	70.000
2.1	Ostali prihodi s osnove kamata	70.000	70.000
2.2	Pozitivne tečajne razlike - krediti	51	0
3.	UKUPNI PRIHODI	12.148.621	13.391.361

Izvor: Financijski plan i plan rada za 2024 TD Ekoplus
<https://www.ekoplus.hr/documents/2024/IZVJESTAJI/Finacijski%20plan%20i%20plan%20rada%20za%202024%20TD%20Ekoplus.pdf> (preuzeto 27. ožujka 2024.)

Izazovi u financiranju centra za gospodarenje otpadom Marišćina su mnogobrojni s obzirom na složenost i troškove operativne aktivnosti, kao i na potrebu za održavanjem visokih standarda u gospodarenju otpadom. Redovni operativni troškovi, kao što su plaće zaposlenicima, održavanje postojeće opreme, nabava sirovina i energije te troškovi transporta otpada mogu biti izazovni. Također, vrlo važno je i pridržavanje nacionalnih i europskih propisa o gospodarenju otpadom što također može dodatno povećati troškove poslovanja, posebno ako su potrebne prilagodbe postrojenja radi usklađivanja sa propisanim regulativama. Još jedan izazov u financiranju ovog centra za gospodarenje otpadom, može biti i ukoliko se jedinice lokalne samouprave, koje koriste usluge ovog centra, suoče sa ograničenim proračunskim sredstvima te tako otežaju podmirenje troškova usluga gospodarenja otpadom. Prateći današnji brzi razvoj tehnologije i prakse gospodarenja otpadom može zahtijevati stalna ulaganja u modernizaciju postrojenja, edukaciju i procese kako bi se osigurala učinkovitost i održivost poslovanja. Prevladavanje ovih izazova zahtijeva strateško upravljanje financijama, kontinuirano praćenje troškova i prihoda te suradnju s relevantnim dionicima kako bi se osigurala održivost i uspješnost poslovanja ŽCGO Marišćina.

Zaključak

Briga za okoliš seže u davne povijesti raznih kultura i civilizacija. S vremenom kako se razvijala populacija tako se razvijala i svijest o sve većoj potrebi implementacije održivog razvoja i zaštite okoliša. Razvoj zaštite okoliša u današnjem vremenu nastavlja se i gradi na temelju prethodnih postignuća te se isto tako i bori sa novim, sve većim, izazovima. Sve je veća svijest društva o važnosti implementacije zaštite okoliša u svakodnevni život. Napredak u tehnologiji omogućava sve veći razvoj inovativnih rješenja za ključne probleme u kvalitetnoj zaštiti okoliša. Zaštita okoliša obuhvaća niz funkcija koje su ključne za očuvanje prirodnih ekosustava i osiguravanje zdravog okoliša za sadašnje ali i buduće generacije. Strateško planiranje ključno je u svim segmentima poslovanja i djelovanja. Sustav strateškog planiranja i postizanje ciljeva plana razvoja uvelike utječu na kvalitetu i standard života stanovnika.

Primorsko-goranska županija karakteristična je po svojim geografski, gospodarski i društveno različitim prostornim cjelinama te je stoga njezina politika zaštite okoliša vrlo složena. Ova županija glasi kao regija sigurna za kvalitetan život i kvalitetnu zaštitu okoliša. Tomu doprinosi bogatstvo i raznolikost kulturnih, povijesnih, prirodnih i okolišnih resursa. Primorsko-goranska županija ima iznadprosječnu gospodarsku razvijenost u odnosu na ostale županije Republike Hrvatske. Uspješno korištenje EU sredstava, uspješnost u privlačenju direktnih stranih investicija, natprosječna digitalna pismenost stanovnika, visoka razina standarda zdravlja i obrazovanja, veliki potencijal za razvoj obnovljivih izvora energije, sve su to čimbenici koji uvelike utječu na visoku razinu provedbe zaštite okoliša na području županije.

Izvori financiranja koje Primorsko-goranska županija koristi za zaštitu okoliša su raznovrsni. Prvenstveno se sredstva dodjeljuju iz samog proračuna županije putem poreza, različitih naknada, prihoda od turizma i drugih izvora. Vlada Republike Hrvatske također osigurava financijska sredstva za programe zaštite okoliša putem različitih državnih agencija i fondova. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti, osnovan radi osiguranja dodatnih sredstava za financiranje održivih programa, uvelike djeluje na području županije u segmentima energetske učinkovitosti, zaštiti okoliša i gospodarenju otpadom. REA Kvarner, odnosno Regionalna energetska agencija Kvarner, osnovana je od strane Primorsko-goranske županije kao javnu ustanovu koja je od svog osnivanja izrazito sudjelovala u provedbi niza projekata financiranih sredstvima iz fondova EU, surađujući pritom s partnerima iz velikog broja europskih zemalja.

Iz svega navedenoga, možemo zaključiti da Primorsko-goranska županija drži visoku razinu osviještenosti o važnosti očuvanja okoliša i održivom razvoju u budućnosti. Sredstva za ulaganja u zaštitu okoliša prikuplja na raznovrsne načine kojima uspješno provodi očuvanje okoliša. Grad Rijeka ima ključnu ulogu kao najveći ulagač u zaštitu okoliša na teritoriju Primorsko-goranske županije. Grad Rijeka je u petogodišnjem razdoblju od 2018. do 2022. godine izdvojila ukupno 142.830.405,20 kn proračunskih rashoda za zaštitu okoliša. Uz mnogobrojne projekte za zaštitu okoliša koje provodi Grad Rijeka važni su projekti poput osuvremenjivanja javnog prijevoza i prelaska na alternativna goriva te obnova zastarjele infrastrukture toplinarstva u gradu. Izazovna politika zaštite okoliša zahtijeva kontinuirani rast i razvoj novih ideja kako bi se zaštita okoliša uspješno oduprla svim ubrzanim razvojjima među populacijom. Sve veća osviještenost stanovništva ključan je čimbenik u razvoju zaštite okoliša stoga se u Primorsko-goranskoj županiji treba prvenstveno nastaviti raditi na promociji važnosti održivog načina poslovanja.

Bibliografija

Akcijski plan energetske i klimatske održivosti Općine Matulji <https://matulji.hr/portal/strateske-odluke/> (pristupljeno 04. travnja 2024.)

Analiza i modernizacija sustava toplinarstva Grada Rijeke
<https://repository.efri.uniri.hr/islandora/object/efri:4097>

CGO Marišćina, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost <https://www.fzoeu.hr/hr/cgo-mariscina/7765> (pristupljeno 18. ožujka 2024.)

Črnjar, M. i K.: *Menadžment održivog razvoja*, FMTU, Rijeka, 2009.

Ekoplus <https://www.ekoplus.hr/index.php> (pristupljeno 18. ožujka 2024.)

Environmental law, Britannica <https://www.britannica.com/topic/environmental-law> (pristupljeno 18. ožujka 2024.)

Financijski plan i plan rada za 2024 TD Ekoplus
<https://www.ekoplus.hr/documents/2024/IZVJESTAJI/Finacijski%20plan%20i%20plan%20rada%20za%202024%20TD%20Ekoplus.pdf>

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost <https://www.fzoeu.hr/> (pristupljeno 16. ožujka 2024.)

Informacijski sustav znanosti RH, Uloga odbora za zaštitu okoliša Općine Kostrena
<https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/620536>

International environmental law: history and milestones <https://aida-americas.org/en/blog/international-environmental-law-history-and-milestones> (pristupljeno 18. ožujka 2024.)

Izješće Općine Lovran o provedbi Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za 2022. godinu
<https://lovran.hr/wp-content/uploads/2023/03/2-Link-Izvje%C5%A1%C4%87e-o-provedbi-PGO-Op%C4%87ine-Lovran-za-2022.-godinu-za-vije%C4%87e.pdf> str.11

Javna ustanova Priroda <https://ju-priroda.hr/> (pristupljeno 16. ožujka 2024.)

Ključ zelenije budućnosti, Ekoplus <https://www.ekoplus.hr/mariscina.php> (pristupljeno 18. ožujka 2024.)

Nacionalna strategija zaštite okoliša, Narodne Novine https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_04_46_924.html (pristupljeno 12. veljače 2024.)

O županiji, Primorsko-goranska županija <https://www.pgz.hr/o-zupaniji/> (pristupljeno 18.02.2024.)

Operativni program „Zaštita okoliša“ Republika Hrvatska, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-procenu-utjecaja-na-okolis-i-odrzivo-gospodarenje-otpadom-1271/strategije-planovi-i-programi/operativni-program-zastita-okolisa/1275> (pristupljeno 18. veljače 2024.)

Plan razvoja Primorsko-goranske županije za razdoblje 2022.-2027.godina <https://www2.pgz.hr/doc/dokumenti/savjetovanje-s-javnoscu/2021/razvoj%20PGZ/Nacr%20prijedloga%20Plana%20razvoja%20PG%C5%BD%202022.-2027.pdf> (pristupljeno 18. veljače 2024.)

Politika zaštite okoliša, prirode i prostora, Vlada Republike Hrvatske <https://vlada.gov.hr/program-vlade-republike-hrvatske-za-mandat-2011-2015/6-politika-zastite-okolisa-prirode-i-prostora/14909> (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Politika zaštite okoliša: opća načela i osnovni okvir, Informativni članci o Europskoj uniji <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-zastite-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir> (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Primorsko-goranska županija <https://www.pgz.hr/> (pristupljeno 18. veljače 2024.)

Primorsko-goranska županija, Hrvatska enciklopedija <https://www.enciklopedija.hr/clanak/primorsko-goranska-zupanija> (pristupljeno 18. veljače 2024.)

Procjena utjecaja na okoliš s ekonomskog aspekta, Zavod za prostorno uređenje <https://zavod.pgz.hr/docs/zzpuhr/documents/146/original.pdf> (pristupljeno 16. ožujka 2024.)

Program zaštite okoliša u Primorsko-goranskoj županiji <https://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluke&id=4739> (pristupljeno 18. veljače 2024.)

Projekti, Primorsko-goranska županija <https://www.pgz.hr/o-zupaniji/projekti/?page=1&textSearch=&izvorFinanciranja=Svi&djelatnost=Svi> (pristupljeno 16. ožujka 2024.)

Proračun, Grad Opatija <https://opatija.hr/grad-opatija/proracun/> (pristupljeno 27. ožujka 2024.)

Proračun, Grad Rijeka <https://www.rijeka.hr/gradska-uprava/proracun/> (pristupljeno 27. ožujka 2024.)

Proračun, Općina Fužine <https://www.fuzine.hr/hr/financije/proracun/> (pristupljeno 27. ožujka 2024.)

Proračun, Općina Kostrena <https://kostrena.hr/proracun/> (pristupljeno 27. ožujka 2024.)

Proračun, Općina Lovran <https://proracun.hr/proracuni.php?kid=93&g=2022> (pristupljeno 27. ožujka 2024.)

Proračun, Općina Matulji <https://matulji.hr/portal/proracun/> (pristupljeno 27. ožujka 2024.)

Proračun, Općina Viškovo <https://opcina-viskovo.hr/search/node/PRORA%C4%8CUN> (pristupljeno 27. ožujka 2024.)

Proračun, Primorsko-goranska županija <https://www.pgz.hr/ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-proracun-financije-i-nabavu/proracun/> (pristupljeno 27. ožujka 2024.)

Prva konferencija o zaštiti okoliša <https://studentski.hr/vijesti/na-danasnji-dan/prva-konferencija-o-zastiti-okolisa> (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Regionalna energetska agencija Kvarner <https://www.reakvarner.hr/> (pristupljeno 16. ožujka 2024.)

Strategija zaštite okoliša Primorsko-goranske županije, Službene novine <https://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluke&id=4738> (pristupljeno 18. veljače 2024.)

Svjetski dan zaštite okoliša, Pučka pravobraniteljica <https://www.ombudsman.hr/hr/svjetski-dan-zastite-okolisa-2/> (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Zakon o zaštiti okoliša, Zakon.hr <https://www.zakon.hr/z/194/Zakon-o-za%C5%A1titi-okoli%C5%A1a> (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Zaštita okoliša, Hrvatska enciklopedija <https://www.enciklopedija.hr/clanak/zastita-okolisa> (pristupljeno 12. veljače 2024.)

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1.	Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša u Primorsko-goranskoj županiji u razdoblju 2018.-2022 (u kunama)	17
Tablica 2.	Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Viškovo u razdoblju 2018.-2022 (u kunama)	20
Tablica 3.	Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Matulji u razdoblju 2018.-2022 (u kunama)	22
Tablica 4.	Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Fužine u razdoblju 2018.-2022 (u kunama)	24
Tablica 5.	Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Grad Opatiju u razdoblju 2018.-2022 (u kunama)	26
Tablica 6.	Struktura planiranih ukupnih prihoda za 2024. godinu	29

Grafikoni

Grafikon 1.	Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Kostrena u razdoblju 2018.-2022. (u kunama)	19
Grafikon 2.	Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Općinu Lovran u razdoblju 2018.-2022. (u kunama)	21
Grafikon 3.	Trend kretanja proračunskih rashoda za zaštitu okoliša za Grad Rijeku u razdoblju 2018.-2022 (u kunama)	25